

Remembering Eritrean heroes in contemporary history

A Short Biographical Sketch
Of
Abubeker Ahmed and Mohamed Nuri

Copied from ዓገብ : ታሪኽ ኤርትራ መብል 20 ዘመን
መግዛእታዊ ገበናትን መኸተ ህዝቢ ኤርትራን
ገጽ 88-89
ብ ምስማይ ገብረሂዳር

አቡ-በከር አሕመድን መሓመድ ኑሪን

ህዝቢ ሳሆ፡ ንዝኾነ መሬቱ ዚዘምት ወራሪ ዚምክት ተዋጋእይ ህዝቢ ምዃኑ ድሮ ገሊጽና አሎና። አቐዲሞም፡ ራእሲ አርአያ ናይ ትግራይ፡ አብ ሩባ ሓዳስ፡ ራእሲ አሉላ ኸአ አብ ሩባ ሩባይ፡ ብህዝቢ ሳሆ፡ ተሳዒሮም ነይሮም ኢዮም። ወራራት ትግራይን አምሓራን ምስ በዝሐ ግን፡ ህዝቢ ሳሆ ግዝእት ጣልያን ተቐበለ፡ ነዊሕ ግን አይጸንሐን። ንጣልያን'ውን ኪቃወሞ ጀመረ። ነዚ ተቐውሞ'ዚ ዚመርሑ ብዙሓት ጀጋኑ'ውን አጥረዮ። ካብዚአቶም እቶም ዝያዳ ዚፍለጡ፡ አቡ-በከር አሕመድን፡ መሓመድ ኑሪን ይብሃሉ። ክልቲኦም ከአ ዓሳውርታ ነበሩ።

ምሉእ ታሪኹም ገና አይተጻረየን። ብሰፊሑ ክሳብ ዚጽሓፍ ግን ነቲ ክሳብሕጂ ተፈሊጡ ዘሎ ንርአ።

ጣልያን ግዝእት ኤርትራ ምስ አወጃ፡ አብ ዓሰርተ-ሓደ ዓመቶም፡ ማለት ብ1901፡ አቡ-በከር አሕመድ አብ በረኻ ነበረ። ካብ 40-50 ዝኾኑ ዕጡቓት ከአ ነበርዎ። ሰዓብቲ ደቂ ሳሆ ጥራይ

አይነበሩን። ምክንያቱ ሽዑ ዓመት፡ ደግሞት በይንን ቀሺ ዘርኡን ዚብሃሉ ደቂ ኮርባርያ ናብኡ ተጸንበሩ። ብሰነ 1901፡ አቡ-በከር፡ 20 ሰዓብቲ ጥራይ ሓዙ፡ ን200 ወተሃደራት ጣልያን ገጠመ። እቲ ውግእ ሓሙሽተ ሰዓት ወሰደ። ካብ ጸላኢ፡ ክልተ ኪሞቱ እንክለዉ፡ አርባዕተ ቆሰሉ። ሰዓብቲ አቡ-በከር ከአ ሓደ ምወትን ሰለስተ ቁሰላትን ከሰሩ። ጣልያን በዚ እንጸርጸሩን ሓፈሩን። አቡ-በከር ንምሓዝ ከአ፡ በብወጉ ወፍርታት አካዮዩ።

አብዚ ውግእ'ዚ፡ ሰበይቱ ንአቡ-በከር ቆሰላ ተማረኸት። አቡ-በከር ግን አይተታሕዝን። ናብቲ ዘይድፈር ዞባ አደላራብ አትዩ ድማ ህዝቢ ኪእኩብን ክጉሰጉሰን ጀመረ። ጣልያን ንህዝቢ ብምፍርራሕን ብጥበራን አንጸር አቡ-በከር ክልዓዕሉን ፈተኑ። ህዝቢ ሳሆ ግን አሕሊፉ አይሃቦን። ዋላ ንአቡ-በከር ዚጸልኡ ዝነበሩ ቀቢላታት ሳሆ፡ ምስ ኢጣልያውያን ምትሕብባር አበዩ። ጣልያን ብዙሕ ተገረሙን ሰግኡን።

አቡበከር መጥቃዕታቱ ቀጸለ። ጣልያን'ውን ወፍርታቶም አየቋረጹን። ግን ኪሕዝዎ አይከላሉን። ብዙሕ አሸገሮም። ጋዜጣታት ዓዲ ጣልያን ከይተረፉ፣ ብዛዕባ አብያ አቡበከር ጸሓፊ። አብ መወዳእታ ግን፣ ጅግና አቡበከር አሕመድ አብ ሓደ አንጻር ጣልያን ዝገበሮ ውግእ ተሰውአ።

እቲ ካልኣይ ጅግና ባህታይ መሓመድ ኑሪ ይብሃል። ከም ዓሊ መሓመድ ዑስማን ቡሪ፣ መሓመድ ኑሪ'ውን «ሰባር ናኹራ» ኢዩ ። ጣልያን አብ ናኹራ አሲሮምዎ። ንሱ ግን አምሊጡ ትግራይ አተወ። እዚ፣ አብ መንጎ 1898-1900 ኮነ። ምስኡ ዘምለጡ ካሳ ኪታን፣ መሓመድ ዑስማን አልከቢር ዚብሃሉ ከም ዝነበሩ፣ መዛግብ መንግስቲ ጣልያን ይሕብር። አብቲ መጀመርታ መሓመድ ኑሪ ካብ ትግራይ ሶሊኹ እናአተወ ዓላክር ጣልያን የጥቅዕ ነበረ። ካብ ቦታ ናብ ቦታ ምንቅስቃስ'ውን ኪኸልእም ፈተነ። ብ1903 ከአ ምስ ሰዓብቲ ገረመድህን፣ ወዲ ደግያት ባህታ አብ ከባቢ ሰንዓፊ ይንቀሳቆስ ነበረ።

እዚ እናኾነ እንከሎ፣ ጣልያንን ምኒሊክ ናይ ኢትዮጵያን ስምምዕ ገበሩ። ጣልያን ምእንቲ ንኤርትራ ብሰላም ኪገዝእዎ፣ ምንሊክ ንኹሉም ተቓወምቲ ኤርትራውያን ካብ ትግራይ ከውጽእም ተሰማምዑ። በዚ መሰረት፣ ናይ ትግራይ ገዛኢ ዝነበረ፣ ደግያት ገብረሰላሴ፣ ንመሓመድ ኑሪ አብ ዓድዋ አሰሮ። መሓመድ ኑሪ ግን ካብ ማእሰርቲ አምለጠ። ምስ ሓሙሽተ ሰዓብቲ ከአ አብ ጉንደት አብያኡ ቀጸለ። ግን፣ ብጣልያንን ኢትዮጵያን እናተሃድነ ነዊሕ ኪጸንሕ አይከላለን። ከም ደግያት አበራ ሃይሉ ብኢትዮጵያ ተኸዲዑ ከአ ተቓወሞኡ አቋረጸ። ብድሕር'ዚ መሓመድ ኑሪ ናበይ ከም ዘበለ ዚፍለጥ የልቦን። ስሙ ግን አብ መዝገብ ታሪኽ ኤርትራ፣ ብወርቂ ቀለም አጽሓፈ።

Abubeker Ahmed and Mohammed Nuri

The people of Saho were also known for their opposition to any colonizer and bravery. They had defeated Raas Araia and Raas Alula but due to the repeated attempts by the Tigrayan rulers to colonize the people of Saho. But when the attempts of these rulers intensified the people of Saho were compelled to accept Italian rule, thinking that it would be the lesser of two evils. But they soon began to stage opposition against the Italians. Abubeker Ahmed and Mohammed Nuri were some of the well-known opposition leaders from among the people of Saho.

In 1901 Abubeker, together with 20 of his followers confronted 200 Italian troops and killed two and injured four of the soldiers. But Abubeker's wife was captured during this confrontation while he escaped to Adelarabe region and began inciting people to stand against the colonizers. The Italians tried to persuade and threaten the people of Saho to fight against Abubeker, which only made the people's support of Abubeker grow stronger. Abubeker continued to oppose the Italians and they made various attempts to capture him, which all failed, even Italy's newspapers began writing articles about his opposition and he died in one of his fights with the Italians.

Another Saho hero was Mohammed Nuri. He was one of those who broke out from the Nakura prison. After his escape he was living in Tigray and was attacking Italian commanders from Tigray

jointly with Gebremedhin, the son of Degyat Bahta Hagos.

While many Eritrean heroes were organizing against Italians from Tigray, Italy made an agreement with King Menelik to deport all Eritrean opposition leaders from Tigray. Consequently, Degayt Gebreselasie of Tigray imprisoned Mohammed Nuri from which he escaped with five of his followers and settled in Gundet. Following this nothing is known about the life of his Eritrean hero, though he is always remembered as one of the brave men that opposed the Italian colonization.

Translated by Winta Weldeyesus

Friday 30th of October 2009